

PDF Compressor Free Version

102/2 MK

KCSE

KISWAHILI

KARATASI YA 2

LUGHA

MWONGOZO WA KUSAHIHISHIA

MACHI 2021

**THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL
KENYA CERTIFICATE OF SECONDARY EDUCATION**

KISWAHILI

KARATASI YA 2

**Mwongozo wa Kusahihishia
(SIRI)**

**MWONGOZO HUU WA KUSAHIHISHIA NI MILKI YA BARAZA LA MITIHANI YA
KITAIFA LA KENYA (KNEC) NA SHARTI KUREJESHA KWA BARAZA HILI
BAADA YA USAHIHISHAJI.**

Mwongozo huu wa kusahihishia una kurasa 7 zilizopigwa chapa.

©2021 The Kenya National Examinations Council

1. UFAHAMU

- (a) *mazlogira/ujirani wao*
 (i) *Kunyamiziiana* ✓
 (ii) *Upweke. Licha yake* ✓
 (iii) *Kutofahamu kinachoendelea kwenye ujirani wao.* ✓
 (iv) *Ugomvi unaweza kuzuka baina yao.* ✓
 (v) *Inaweza kumtenga mhusika/ wahusika na ulimwengu mpana - hawamwoni jirani.* ✓
 (vi) *Huweza kuwatumbukiza katika janga k.v. moto.* ✓
 (vii) *Mtu kujisahau na kusema mambo yasiyotarajiwa - Mzee Mbula kuchekeshwa na yule bwana wa viroja.* ✓
 Hoja 4 x 1 = 4

PDF Compressor Free Version

- kunyamiziiana
- upweke
- kutowajibika/uzembe
- ugomvi/hasia
- kutofahamu
- mkaka/hatari
- zubaisha/sahau
- kujisahau

- (b)
- (i) *Inakaa pamoja ukumbini.* ✓
 (ii) *Mama Tola anataka kujua kinachomchekesha Mzee Mbula ili nao wapate kucheka.* ✓
 (iii) *Hapajawahi kutokea ugomvi wowote pale nyumbani.* ✓
 (iv) *Wanahusiana vyema.* ✓
 (v) *Mama Tola anamsikiliza Mbula na kufuata ushauri waka anapoelekea (Mama Tola) kukasirishwa na wanawe.* ✓
 (vi) *Wote wanacheka kwa furaha Mama Tola anapocheka.* ✓
 Hoja 5 x 1 = 5

- sebuleni
- kucheka (Wote)
- kucheka (Mbula)
- kitokwepo
- kuhusiana
- wanakubali
- kujifunza

(c) ✓ Uhusiano ni mzuri - jirani anafika na kutaka kuingia ndani moja kwa moja.
 1 x 2 = 2

Kutaja - 1 kukaba na wanawe
Mfano - 1 kosomasha watoto
Ukale - mkea mmoja/watoto wawili/familia ndogo

(d) ✓ Usasa - Anafahamu teknolojia ya kisasa; simu.
 ✓ Ukale - Anafahamu tamaduni fika na desturi anazijua kwa kina.
 2 x 1 = 2
Matumizi ya chungu
Matumizi ya maneno ya hekima/methali

(e) PDF Compiler Free Version

(ii) Kuitapakaza - kuineza
 Kufanya $2 \times 1 = 2$ welele mahali

Limetama laki
 Limetakuwa mtinda/mazoezi
 Limeluta mzizi
 Kwoko kwa munda mrefu
 Kurekaba/kureishi
 Kimesakini/kimeseleleli
 Kimelea/kimeshelea

2. UFUPISHO

(a)

- (i) Kipindi kirefu cha uhaba wa mvua hasa katika msimu mzima au zaidi.
- (ii) Kiangazi ambacho huongeza kiwango cha joto ambayo hufanya maji kugeuka mvuke haraka.
- (iii) Hali ya el ninyo husababisha kiangazi katika maeneo yasiyokuwa na mvua na pia el ninyo hufuatwa na msimu wa kiangazi.
- (iv) Shughuli za binadamu kama vile kukata miti. Hizi husababisha mmomyoko wa udongo.
- (v) Mabadiliko ya hali ya anga yanasababisha ongezeko la kiwango cha joto duniani.

Husababisha ukame

Hoja $3 \times 1 = 3$

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 4)

4x1
 zote kwanza.

(b)

- (i) Ukame husababisha kupungua kwa mimea na mavuno.
- (ii) Kuwepo kwa dhoruba za mchanga hasa katika majangwa.
- (iii) Kutokana na ukosefu wa maji, njaa huenea. // Ukosefu wa maji wa kumunyika husababisha njaa.
- (iv) Makazi ya wanyama huathiriwa vibaya.
- (v) Hali ya afya huzorota na kunakuwa na magonjwa kama vile utapiamlo.
- (vi) Kutokana na uhaba wa maji na chakula, kunakuwa na uhamaji, uhamiaji na ukimbizi.
- (vii) Kukwama kwa maendeleo ya viwanda kutokana na ukosefu wa maji/ukosefu wa maji huathiri maendeleo ya viwanda.
- (viii) Kukosekana kwa umeme ambao huzalishwa kwa maji. Huna tuzo kuu/maji huhitajiwa kwa uzalishaji wa umeme.
- (ix) Kiangazi husababisha mizozo ya kijamii; watu huzozania raslimali haba, hasa maji/uhasama wa kijamii.
- (x) Kiangazi kikali husababisha kuenea haraka kwa mioto. // vifo vya binadamu vya mioto.

Mabadiliko

Hoja $5 \times 1 = 5$

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 6) moto huo.

5x1
 Tano ya kwanza.

(c)

Suluhisho

- PDF Compressor Free Version
- (i) Binadamu wanaweza kujikinga na makali ya ukame kwa kuhifadhi maji.
  - (ii) Kusafisha maji ya bahari kwa kuyatoa chumvi na kemikali ili yatumiwe katika shughuli nyingine.
  - (iii) Kutafiti kuhusu hali ya anga ili kuweka mipango itakayosaidia.
  - (iv) Matumizi mazuri ya ardhi kama kubadili aina ya mimea inayopandwa.
  - (v) Kupunguza matumizi ya maji hasa katika mazingira ya nyumbani.
  - (vi) Kusafisha maji yaliyotumiwa ili yatumike tena.

Hoja 4 x 1 = 4

Alama 1 ya mtiririko (Jumla: alama 5)

- I (i) Binadamu anaweza kujikinga kutokana na ukame.
- II (ii) Kuhifadhi maji katika mabwawa.
- III (iii) Kutumia wakati wa ukame/kukuza mimea.
- IV (iv) kutumia mbinu za kupunguza chumvi na kemikali zilizomo kwenye maji ya bahari.
- V (v) kufanya utafiti kuhusu hali ya anga.
- VI (vi) Kuwa na mipangilio mazuri ya matumizi ya maji.
- VII (vii) Upanzi wa mimea itakayo zuka mmomonyoko wa maji.
- VIII (viii) Kupunguza matumizi ya maji katika mazingira ya nyumbani.
- IX (ix) ~~Kusafisha maji yaliyotumiwa~~ Kusafisha maji yaliyotumiwa nyumbani.

Alipotea elitika
 Alipita aliposoma kwa bidii
 Kama hangesoma hangepita mtihani

(g) Mvua isingalinyesha mapema tusingalivuna mazao mengi.
 Au singeli.

Mvua isingenyesha mapema tusingevuna mazao mengi.

2/0

(h) Mgeni aliwasili tulipokuwa tunafagia njia / tukifagia njia.

2/0 alikokuwa

(i) Mwenyewe – kiwakilishi / kiwakilishi cha pekee. / kijina / kibadala (w)

hakuwa – kitenzi kisaidizi Ts / T

amekupa – kitenzi kikuu T

3 x 1 = 3

(j) "Mwanangu," akasema Neema huku akimkazia macho, "huoni unamtia mwenzako wasiwasi?"

2/0

(k) (i) ukate / ulete / ubebe / mkononi / mguuni /
 mtini / mtoni / mjini / mchezo 1/0

1 x 1 = 1

(ii) hakiliki, hakiandikiki / hakisomeki 1/0

1 x 1 = 1

(l) Uongozi wa chifu huyo umesifika sana.

2/0 Vitabu kilicho kababini kameandikwa vizuri

Darasa lenye uehaji limeandikwa vizuri

2 x 1 = 2

(m) Ngoma hizo hazikuhifadhiwa (ili) ziuze mjini.

Hazikuhifadhiwa ili zisiuzwe mjini ✓
 1 x 1 = 1 zilikuwadhiwa ili zisiuzwe mjini
 wata kuuzwa mjini 1/0

(n) Bili alikuwa anawashauri / akiwashauri vijana kuhusu umuhimu wa michezo.

1 x 2 = 2

2/0

ff ff
 ff
 ff
 #alia

8-0
 4-6-2

#kot

7okot

Back
 Neeloge

Alimnyesha Tindi pombe iliyo mlawesha
 alimlenya Tindi kwa kumnyesha pombe
 alimnyesha ikamlewesha
 (o) Alimnyesha Tindi pombe ikamlevya.
 2/0 Alimnyesha pombe Tindi ili imlewesha
 (Asilwina fanya). $1 \times 2 = 2$ $2 \times 1 = 2$

(p) Vitabu vingine havistahili kusomwa na watoto wachanga. (Wingi)
 2/0
 2/0

(q) Hamadi
 heko / hongera / pongezi / kongole / huree / hario / ojee
 $2 \times \frac{1}{2} = 1$ $\frac{2}{3} \times \frac{1}{2} = 1$

(r) karimu / mkono wazi
 butu / pole / tamu / gutu / dhugi / kufya
 alizungulwa (MNYAMBULIWA)
 alitanzwa / alisibwa / aliandamwa
 $2 \times \frac{1}{2} = 1$
 alisitwa / alisumbuliwa / ali'sakamwa

(s) kabiliwa / tingwa / patwa / fikwa / zongwa / alitaitwa / alitabwa
 hakwenda nguu / hakufa moyo $1 \times 2 = 2$ akidondosha - seruji
 $2 \times 1 = 2$

(t) Zima (i) kamili
 (ii) -enye afya
 (iii) -enye uhai
 (iv) ondoa mwangaza
 (v) komesha

$1 \times 2 = 2$

(a) & c = 0/1/2 of the question)
 $B = 6/6 (h/5)$
 (d) $2/2 / 1/5$ all.

4. Sajili ya hotuba za kisiasa Chaja 1 + Maelezo

- (i) Kutumia lugha ya kushawishi. *mtoto wenu.*
- (ii) Kujisawiri kama mtumishi wao / *anayewategemea.*
- (iii) Kuchanganya msimbo / *hamishi / sheng: Mimi ni huster*
- (iv) Kuwakashifu wanasiasa wenzako. *watu wa vitondawazi*
- (v) Kutoa ahadi. *Nitajenga viwanja vya michezo.*
- (vi) Lugha ya kujisifu. *Nimefanya mengi*
- (vii) Matumizi ya chuku. *Nitaleta mfereja juu maziwa.*
- (viii) Maswali ya balagha ili kuwaaminisha. *mtoto kani asiyengue*
- (ix) Kutumia viwakilishi vya nafsi ya kwanza ili kuibua ukuruba. *(Nita...)*
- (x) Matumizi ya msamiati wa kisiasa. *(kura) manifesto*
- (xi) Lugha ya kunyenyeka / kuomba. *(Naomba) adabu (heshima)*
- (xii) Lugha yenye ucheshi.
- (xiii) Matumizi ya nyimbo.
- (xiv) Matumizi ya mafumbo, hasa ya kuwapigia vijembe wapinzani. *- fesi / sheli*
- (xv) Kujisawiri kama ndiye pekee anayeweza kuwaokoa raia kutoka kwenye matatizo / changamoto. */ Matumaini*

10 x 1 = 10

(xvi) Anajisawir kama anayewategemea:

(xvii) Zaharuki: *Hana ya kurakinika*

(xviii) Takiriri / uradiki

(xix) Lugha ya madokezo: *kutusisha*

(xx) Lugha ya kudadisi / *Maswali na majibu*

(xxi) Lugha kogeza

(xxii) Matumizi ya misimu

(xxiii) Sentensi au kauli ndefu (kzeleza)

(xxiv) Kauli fupi

(xxv) Yiziada lugha / ishara

(xxvi) Matumizi ya michoro (mabango) picha.

(xxvii) Lugha chapesi -

(xxviii) Lugha sinifu

(xxix) Lugha ya porojo / propaganda

(xxx) Matumizi ya kizkimu

(xxxi) Matumizi ya utahozi

(xxxii) Matumizi ya lakabu